

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Anny Markovej a členiek senátu JUDr. Júlie Horskej a JUDr. Dariny Ličkovej v právnej veci žalobkyne: **Ing. M.H. - G.**, s miestom podnikania: D.X., B.B., IČO: X., zastúpenej advokátom Mgr. P.L., H.X., B.B. proti žalovanému: **R.P.** - podnikajúci pod obchodným menom M.P., R.X., B., SRN, zastúpeného advokátom JUDr. M.M., Š.X., B., **o zaplatenie 22 253,16,-- EUR s prísl.**, na odvolanie žalobkyne a žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 29. apríla 2005, č.k. 49 Cbm 1/01-143, takto

r o z h o d o l:

Napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 29. apríla 2005, č.k. 49 Cbm 1/01-143 sa v časti, ktorou bolo rozhodnuté o náhrade trov konania **m e n í** tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi na účet jeho právneho zástupcu 103 116,-- Sk náhradu trov konania.

Vo zvyšku sa napadnutý rozsudok **p o t v r d z u j e.**

Žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi na účet zástupcu 24 381,-- Sk náhradu trov odvolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e:

Krajský súd v Banskej Bystrici ako súd prvého stupňa rozsudkom z 29. apríla 2005 č.k. 49 Cbm 1/01-143 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni istinu 7 418,-- EUR s 19 % úrokom z omeškania od 17. augusta 2000 až do zaplatenia. Vo zvyšku v sume 14 835,16,-- EUR návrh zamietol. Súčasne uložil žalobkyni povinnosť zaplatiť žalovanému 31 976,-- Sk náhradu trov konania.

Z odôvodnenia rozhodnutia vyplýva, že na žalovaného, pretože na žalovaného spolu s B.P. dedením prešiel obchodný podnik s obchodným menom M.P. a žalovaný ako osobne ručiaci spoločník pokračuje v podnikaní pod týmto obchodným menom. Žalobkyňa ako zhotoviteľka so žalovaným ako objednávateľom uzavreli zmluvu o dielo 2. januára 1999. Súčasťou zmluvy bola dohoda o podmienkach úhrady ceny diela žalovaným (do 15 dní po prevzatí zhotoveného tovaru na základe faktúry) s tým, že v prípade neuhradenia faktúry v lehote splatnosti má zhotoviteľ právo určovať 3 % za každý deň omeškania z nezaplatenej faktúry. Túto dohodu súd považoval za dohodu o zmluvnej pokute v zmysle § 544 Občianskeho zákonníka a dospel k záveru, že nejde o neplatný právny úkon. Vyslovil, že pokiaľ si zmluvné strany nedohodnú sankciu za meškanie s úhradou peňažného záväzku a nevylúčia pritom výslovne ustanovenie § 369 Obchodného zákonníka (úroky z omeškania), ide o dohodu o zmluvnej pokute za meškanie s platením peňažného záväzku. Poznamenal, že právo na úroky z omeškania týmto nie je dotknuté, pretože tento úrok vzniká priamo zo zákona a zmluvou nebol vylúčený. Uplatňovanie práva na dohodnutú zmluvnú pokutu nepovažoval za výkon práva v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku. Po zhodnotení zistených skutočností však výslednú sumu zmluvnej pokuty v sume 22 253,16,-- EUR pokladal za neprimerane vysokú. V zmysle § 301 Obchodného zákonníka zmluvnú pokutu znížil na jednu tretinu z uplatnenej sumy, na istinu 7 418,-- EUR. Pri použití moderačného oprávnenia súd prihliadol na význam a hodnotu zabezpečovanej povinnosti, zohľadnil najmä to, že tu bola zabezpečená povinnosť včas zaplatiť peňažný záväzok, porušenie ktorej je zo zákona postihované platením úrokov z omeškania. Prihliadol ďalej na dobu, po ktorú bol žalovaný v omeškaní s platením faktúr, kde zistil, že len v jednom prípade bol dlhšie v omeškaní po dobu 73 dní, čo mohlo spôsobiť žalobkyni skutočne vážne problémy (v čase zmluvného vzťahu zamestnávala okolo 50 zamestnancov) a že žalobkyni žiadna škoda nevznikla.

Súd prvého stupňa súčasne priznal žalobkyni podľa § 369 ods. 1 a § 502 ods. 1 Obchodného zákonníka 19 % úrok z omeškania od 17. augusta 2000, odkedy bolo žalovanému doručené vyúčtovanie zmluvnej pokuty.

Vo zvyšku žalovanej istiny s príslušenstvom návrh zamietol. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 2 O.s.p., podľa pomeru úspešnosti v konaní. Žalobkyňa bola úspešná v 1/3 predmetu sporu a žalovaný bol úspešný v 2/3. Žalobkyňu zaviazal na zaplatenie náhrady trov vo výške 1/3 za 7 úkonov právnej pomoci (95 928,-- Sk) v sume 31 976,-- Sk.

Proti tomuto rozhodnutiu v časti výroku, v ktorom bola žaloba zamietnutá a v časti výroku o trovách konania podala žalobkyňa odvolanie. V tejto časti rozhodnutie pokladala za nesprávne a v rozpore s ustanovením § 205 ods. 2 písm. d/ a f/ O.s.p. Namietala použitie moderačného práva súdom. Mala za to, že zníženie zmluvnej pokuty nie je na mieste, lebo zmluvná pokuta v dohodnutej výške nie je v rozpore s hodnotou a významom zabezpečovanej povinnosti. Pre prípad porušenia povinnosti včasnej úhrady za poskytnuté plnenie v zmysle zmluvy o dielo bola zmluvná pokuta obojstranne dohodnutá. Tieto dojednania neboli v zmluve o dielo dohodnuté jednostranne, lebo aj žalovaný mal možnosť domáhať sa nemalých finančných čiastok z titulu zmluvnej pokuty, čo aj dôsledne využíval. Ďalej uviedla, že zmluvná pokuta bola jediným dohodnutým prostriedkom slúžiacim na ochranu záujmov obchodného vzťahu, navyše touto pokutou bola zabezpečovaná významná a dôležitá povinnosť a to včasné a riadne uhrádzanie platieb za dodaný tovar, resp. za poskytnuté plnenie a neplnenie tejto povinnosti má v obchodných vzťahoch veľmi negatívne dôsledky. Omeškanie žalovaného s platením ceny za dodávky spôsobilo značné finančné komplikácie najmä s úhradou miezd pre cca 50 zamestnancov a reálne hrozilo, že podnikanie v tejto oblasti musí ukončiť. Preto mala za to, že súd prvého stupňa nesprávne vyhodnotil vykonané dôkazy, keď uplatňovaný nárok posúdil ako neprimerane vysoký s ohľadom na hodnotu a význam zabezpečovanej povinnosti. Žiadala, aby odvolací súd v zamietajúcej časti zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa a žalobe v plnom rozsahu vyhovel.

Žalobkyňa ďalej namietala nesprávne rozhodnutie súdu prvého stupňa v časti výroku o náhrade trov konania v tom, že v konaní bola úspešná, a preto mal súd o náhrade trov konania rozhodnúť podľa § 142 ods. 1 O.s.p. Výška pokuty pri aplikácii moderačného práva bola závislá len od vlastnej úvahy súdu, a preto mal súd zvoliť postup podľa § 142 ods. 3 O.s.p. a priznať náhradu trov konania v plnej výške.

Proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa v rozsahu, v ktorom bolo žalobe vyhovené, podal žalovaný odvolanie. Namietal, že súd nevykonal požadované dokazovanie o predložení knihy pohľadávok žalobkyne o vyúčtovaní uplatnenej pohľadávky žalovanému. Súd požadovaný doklad ako dôkaz nevykonal, preto neúplne zistil stav veci a potom dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam. List právneho zástupcu žalobkyne zo 17. augusta 2000 nemožno považovať za vyúčtovanie zmluvnej pokuty, lebo nespĺňa obsahové a formálne požiadavky na takýto úkon. V liste nie je obsiahnuté vyúčtovanie zmluvnej pokuty ako to zhodnotil súd prvého stupňa, ani raz sa neobjavuje slovo „zmluvná pokuta“. Žalobkyňa vyúčtovanie nároku nezaslala, a preto jej ani nárok na vymáhanú pohľadávku nevznikol. Ďalej namietal, že súd prvého stupňa pochybil v právnom posúdení ustanovenia článku V. bodu 3. zmluvy o dielo, keď dohodu pre prípad porušenia povinnosti žalovaným zaplatiť včas cenu diela posúdil ako zmluvnú pokutu. Pri obchodnom rokovaní vychádzal z toho, že ide o zabezpečenie plnenia úrokom z omeškania vo výške 3% ročne, lebo žalobkyňa jasne neoznačila uvedený článok zmluvy ako dohodu o zmluvnej pokute a právny dôvod nebol zrejmý ani zo žaloby a ani z ostatných podaní, ktoré zaslala súdu. Poukázal na znenie ustanovenia § 266 ods. 2, 3 a 4 Obchodného zákonníka s tým, že v priebehu konania žiadnym spôsobom nebol určený úmysel žalovaného o výklade sporného ustanovenia zmluvy ako o zabezpečení nesplnenia povinnosti 3 % zmluvnou pokutou. Nebol preukázaný ani úmysel žalobkyne uzavrieť dohodu o zmluvnej pokute. Preto mal za to, že v uvedenom článku zmluvné strany dohodli úrok z omeškania a nie zmluvnú pokutu. Ďalej namietal, že dohodnutá 3 % úroková denná sadzba je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, lebo predstavuje úrokovú sadzbu vo výške 1 095 % ročne, čo je približne 50 až 60 násobok zákonnej úrokovej sadzby určenej podľa § 502 Obchodného zákonníka. Podotkol, že dĺžka omeškania s jednotlivými platbami v trvaní 7 až 72 dní vzhľadom na druh podnikania a medzinárodný charakter obchodu nemožno považovať za závažné porušenie zmluvy. Preto túto časť zmluvy pokladal za neplatnú. Tiež namietal nesprávne posúdenie moderačného práva súdom o prípustnej výške zmluvnej pokuty a 19 % úroku z omeškania. Žiadal, aby odvolací súd zmenil napadnutú časť rozhodnutia a žalobu v celom rozsahu zamietol. Súčasne žiadal priznať náhradu trov konania.

Žalovaný vo vydrení k odvolaniu žalobkyne žiadal napadnutú časť potvrdiť ako vecne správne. Žalobkyňa vo vyjadrení k odvolaniu žalovaného navrhla rozhodnúť podľa návrhu uvedeného vo svojom odvolaní.

Odvolacieho pojednávania sa napriek riadnemu a včasnému predvolaniu nezúčastnil právny zástupca žalovaného. Predvolanie na pojednávanie mal vykázané (v odbernej lehote si doporučene podanú zásielku nevyzdvihol). Svoju neúčasť neospravedlnili. Odvolací súd preto vec prejednal a rozhodol v jeho neprítomnosti v zmysle § 101 ods. 2 O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O.s.p.) prejednal vec v medziach odvolania oboch účastníkov konania podľa § 212 ods. 1 O.s.p. a § 214 ods. 1 O.s.p. a v zmysle nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 30. októbra 2007, č. III. ÚS 107/07-43. Podľa odôvodnenia predmetného nálezu základné právo žalovaného rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky spisovej značky 6 Obo 284/2005 z 15. júna 2006 bolo porušené, a preto rozsudok zrušil a vec vrátil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky v ďalšom konaní zistil, že žalobkyňa žalobou z 19. marca 2001 uplatnila právo na zaplatenie peňažnej pohľadávky v sume 43 522,73,-- DEM, ktorú podaním z 28. novembra 2002 upravila na sumu 22 253,16,-- EUR s 19 % úrokom z omeškania od 26. júla 2000 do zaplatenia. Žalobkyňa uplatnené právo odvodila zo znenia článku V. bod 3. zmluvy o dielo z 2. januára 1999. Zmluvou o dielo sa žalobkyňa ako zhotoviteľka zaviazala zhotoviť textilné výrobky v zmysle dielčích objednávok žalovaného, ktoré budú obsahovať počet kusov, dodací termín dodávky materiálu objednávateľom, dodací termín zhotovenia diela, cenu a dodaciu lehotu.

Podľa znenia článku V. bod 3. zmluvy, v prípade neuhradenia faktúry v termíne má právo zhotoviteľ účtovať 3 % každý deň omeškania z nezaplatenej faktúry.

Je nepochybné, že v zmluve o dielo nie je zrozumiteľne vyjadrené, či uvedená časť zmluvy predstavuje dohodu o úrokoch v zmysle § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka, kedy je možné zmluvne dohodnúť inú výšku úrokov než je úrok zákonný, alebo ide o dohodu o zabezpečovacom prostriedku pre splnenie záväzku zaplatiť cenu za včas a riadne vykonané dielo t.j. o zmluvnej pokute v zmysle § 554 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s § 300 a nasl. Obchodného zákonníka.

Žalobkyňa poukázala aj na ďalšie znenie zmluvy a to článok IV. bod 2., v ktorom bolo dohodnuté právo objednávateľa (žalovaného) účtovať 10 % z ceny diela v prípade omeškania zhotoviteľa s plnením diela. Mala za to, že sporný článok V. bod 3 zmluvy, ktorý pojednáva o postihu objednávateľa za oneskorené splnenie peňažného záväzku voči zhotoviteľovi bol uzavretý ako protiváha článku IV. bodu 2., ktorý pojednáva o postihu zhotoviteľa s nepeňažným záväzkom v prospech objednávateľa. Obaja zmluvní účastníci

preto prejavili vôľu uzavrieť dohodu o zmluvnej pokute za omeškania so zmluvným plnením ako zabezpečovacieho inštitútu pre dodržanie zmluvných podmienok, čo doposiaľ nebolo spochybnené.

Funkcia zmluvnej pokuty spočíva v hrozbe majetkovou sankciou voči subjektu, keď svoj záväzok nesplní riadne a včas. Teda má dlžníka viesť k včasnému a riadnemu plneniu. V danom prípade dohoda o povinnosti žalovaného zaplatiť 3 % za každý deň omeškania, mala žalovaného viesť k včasnému a riadnemu zaplateniu ceny za zhotovenie diela a dohoda o povinnosti žalobkyni zaplatiť 10 % z ceny diela mala viesť žalobkyňu na včasné a riadne plnenie predmetu zmluvy, zhotoviť dielo jeho odovzdaním.

Táto časť zmluvy je zrozumiteľná a jasná a skutočnosť, že zmluvné strany neuviedli právne ustanovenia, na základe ktorých dohodli uvedené sankcie, nespôsobuje neplatnosť týchto častí zmluvy.

Najvyšší súd Slovenskej republiky po opätovnom prehodnotení sporného znenia zmluvy, vzhľadom na to, že majetková sankcia bola dohodnutá recipročne mal za to, že si účastníci zmluvy dohodli zabezpečovací prostriedok plnenia záväzku, zmluvnú pokutu. Prihliadol najmä na skutočnosť, že žalobkyňa podaním z 22. marca 2005 upresnila, že nárok uplatnený žalobou je zmluvná pokuta podľa § 300 a nasl. Obchodného zákonníka v spojení s § 544 a nasl. Občianskeho zákonníka, ktorú právnu kvalifikáciu si osvojil tiež súd prvého stupňa v napadnutom rozhodnutí. Prihliadol aj na to, že *expressis verbis* nie je v zmluve uvedený prejav vôle inak upraviť výšku úroku z omeškania za oneskorené zaplatenie ceny diela než je upravené v ustanovení § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka.

Žalobkyňa prostredníctvom svojho právneho zástupcu listom z 25. júla 2000 (č.l. 24) za omeškanie s platením ceny diela vyúčtovala žalovanému uplatnenú istinu, v ktorom sú špecifikované jednotlivé faktúry, dni omeškania a z toho vyplývajúca peňažná pohľadávka. Je pravdou, že v doterajších vzájomných písomných dokladoch nie je uvedený právny dôvod vyúčtovania, ale je zrejmé, na základe ktorého znenia zmluvy toto vyúčtovanie vykonala (odvolaním sa na článok V. bod 3.).

Súd prvého stupňa uznal námietky žalovaného a výšku úrokov pokladal za rozpor so zásadou poctivého obchodného styku, kedy výkon práva nepožíva právnu ochranu (§ 265 Obchodného zákonníka).

Sankcia za omeškanie s plnením zmluvnej povinnosti uhrádzať peňažný príp. nepeňažný záväzok riadne a včas musí dostatočne odrádzať od porušovania tejto povinnosti.

Odvolací súd sa stotožnil s právnym názorom súdu prvého stupňa, že v zmluve dohodnutá pokuta je v rozpore so zásadou poctivého obchodného styku.

Odvolací súd v ďalšom poukazuje na dôvody, ktoré v dostatočnom rozsahu uviedol súd prvého stupňa pri použití moderačného oprávnenia podľa § 301 Obchodného zákonníka, keď uplatnenú pohľadávku znížil o dve tretiny na sumu 7 418,-- EUR. Toto zníženie odvolací súd s poukazom na ustanovenie § 265 Obchodného zákonníka pokladá za primerané s tým, že ho možno pokladať za dostatočne účinnú náhradu odrádzajúcu žalovaného od neplnenia si zmluvnej povinnosti uhrádzať kúpnu cenu v dohodnutej lehote splatnosti a ak zostáva pre zhotoviteľa možnosť požadovať úrok z omeškania v zmysle § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z uvedeného dôvodu podľa § 219 O.s.p. potvrdil napadnuté rozhodnutie vo veci samej, vrátane úroku z omeškania s plnením peňažného záväzku.

Súd prvého stupňa pochybil, keď o náhrade trov konania rozhodol podľa úspešnosti účastníkov sporu. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že uplatnený nárok na zaplatenie peňažnej pohľadávky je dôvodný, len výšku zmluvnej pokuty pokladal za neprimerane vysokú a preto v zmysle § 301 Obchodného zákonníka túto pohľadávku upravil. Teda žalobkyňa bola v konaní na súde prvého stupňa úspešná v celom rozsahu, a preto má podľa § 142 ods. 1 O.s.p. právo na náhradu trov, ktoré účelne vynaložila.

Žalobkyni vznikli v konaní trovy zaplatením súdneho poplatku za návrh v sume 48 700,-- Sk. Ďalej jej vznikli trovy za právne zastupovanie advokátom. Advokátovi patrí odmena za právne zastupovanie za 6 úkonov právnej pomoci. Právne úkony prevzatie a príprava na zastupovanie a podanie žaloby vykonal advokát 19. marca 2001 t.j. za účinnosti vyhlášky č. 240/1990 Zb., o odmenách a náhradách advokátov za poskytnutie právnych služieb. Za tieto 2 úkony podľa § 13 a § 16 cit. vyhlášky patrí advokátovi odmena v sume dvakrát po 3 000,-- Sk za úkon a dvakrát po 100,-- Sk ako paušálnu náhradu hotových výdavkov. Spolu 6 200,-- Sk. Ďalší úkon, účasť na pojednávaní 16. novembra 2004 bol vykonaný za účinnosti vyhlášky č. 163/2002 Z.z. Za tento úkon advokátovi patrí odmena podľa § 13 ods. 1 v sume 13 560,-- za úkon a 136,-- Sk ako paušálna náhrada hotových výdavkov. Spolu 13 696,-- Sk. Úkony advokáta, účasť na pojednávaniach 29. marca 2005, 27. apríla 2005 a 29. apríla 2005 boli vykonané za účinnosti vyhlášky č. 655/2004 Z.z. Za prvé dva úkony advokátovi patrí odmena vo výške 13 650,-- Sk za úkon (§ 10 ods. 1 a § 16 ods. 3) a dvakrát po 150,-- Sk paušálnu náhradu. Za tretí úkon, účasť na pojednávaní

29. apríla 2005, pri ktorom došlo iba k vyhláseniu rozhodnutia, patrí polovica odmeny, t.j. 6 770,-- Sk za úkon a 150,-- Sk paušálna náhrada (§ 14 ods. 3), spolu 34 520,-- Sk. Trovy konania predstavujú sumu 103 116,-- Sk.

Žalobkyňa bola v odvolacom konaní úspešná, a preto má právo na náhradu trov odvolacieho konania (§ 224 ods. 1 v spojení s § 142 ods. 2 O.s.p.). V odvolacom konaní jej vznikli trovy za právne zastupovanie advokátom. Advokát vyčíslil svoje trovy podaním zo 4. septembra 2008, ktoré došlo odvolaciemu súdu 8. septembra 2008 a to za jeden úkon právnej pomoci (účasť na pojednávaní 4. septembra 2008) v sume 14 650,-- Sk s 19 % DPH 17 433,50,-- Sk + 190,-- Sk paušálna náhrada hotových výdavkov + náhrada za stratu času 2x5 polhodín po 317,-- Sk (3 170,-- Sk) + cestovné osobným motorovým vozidlom B.B. - B. a späť 2x220 km, pri priemernej spotrebe 6,1 l/100 km, cene nafty 43,50,-- Sk/l a paušálnej náhrade 5,50 Sk/km (3 587,50,-- Sk), spolu 24 381,-- Sk. Odvolací súd vyúčtovanú náhradu trov pokladal podľa § 142 ods. 1 v spojení s § 221 ods. 1 O.s.p. za účelne uplatnené.

P o u č e n i e: Proti tomuto rozhodnutiu odvolanie nie je prípustné.

V Bratislave 4. septembra 2008

JUDr. Anna Marková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Michaela Szöcssová

